

Medaile a ceny Učené společnosti České republiky 2023

Učená společnost České republiky na slavnostní části XXIX. valného shromáždění, které se konalo 15. května 2023, udělila medaile za zásluhy o rozvoj vědy a ceny významným vědcům, pedagogům a talentovaným vysokoškolským a středoškolským studentům. Medaile za zásluhy o rozvoj vědy byla zřízena v r. 2004 k 10. jubileu Učené společnosti, aby ocenila zejména jedince, kteří se zasloužili o rozvoj vědy v ČR. Jde o nejvýznamnější ocenění, které je touto společností udělováno. Ceny Učené společnosti ČR představují uznání za významný výsledek tvůrčí práce v badatelském nebo cíleném výzkumu osobnostem, jež nejsou členy Učené společnosti. Jsou předávány v kategoriích vědecký pracovník, mladší vědecký pracovník, vysokoškolský student, středoškolský student a pro pedagogické pracovníky za podporu zájmu o vědu a výzkum na středních školách a vytváření podmínek pro individuální činnost studentů. Dále je od r. 2022 udělována cena Via Chimica, společné ocenění Učenou společností ČR a Nadací Experimentia vysokoškolským studentům za mimořádné vědecké výsledky z chemie.

Medaile za zásluhy o rozvoj vědy Numisma honoris Societatis scientiarum Bohemicae

● prof. MUDr. Radim Brdička, DrSc.
Ústav hematologie a krevní transfuze

Radim Brdička je jedním ze zakladatelů a průkopníků metod DNA diagnostiky, které věnoval většinu svého mimořádně plodného profesního života. Téměř 30 let působil na Ústavu lékařské biologie a genetiky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, odkud poté přestoupil do Ústavu hematologie a krevní transfuze, kde založil oddělení molekulární genetiky a věnoval se vývoji metod detekce reziduálních chorob po protinádorové léčbě, problematice populačního studia nebo aplikaci molekulárních metod ve forenzní medicíně. V tomto ústavu také přes 20 let působil jako vedoucí genetické laboratoře.

● prof. Mgr. Jiří Damborský, Dr.
Přírodovědecká fakulta MÚ

Jiří Damborský je unikátní osobností na poli biochemie, a to jak v českém, tak v celosvětovém měřítku. Své vědecké aktivity zaměřuje na studium v oblasti proteinového inženýrství a vývoj softwarových nástrojů pro identifikaci a inženýrství prakticky využitelných proteinů. V jeho osobnosti se mísí dvě klíčové vlastnosti těch nejlepších vědeckých pracovníků – skvělé výzkumné kvality i mimořádné schopnosti v jejich uvádění do praxe. Je spoluautorem několika celosvětově používaných programů pro proteinové inženýrství a mimo jiné na PřF Masarykovy univerzity vybudoval a vede uznávané pracoviště Loschmidtových laboratoří.

● RNDr. Zdeněk Lánský, Ph.D.
Biotechnologický ústav AV ČR

Zdeněk Lánský patří k nejnadanějším tvářím nové generace českých fyzikálních

chemiků a biochemiků. Ve svém výzkumu se zaměřuje na problematiku mitochondriálního transportu. Od r. 2016 působí jako vedoucí výzkumné skupiny na Biotechnologickém ústavu Akademie věd ČR. Za své výzkumné projekty obdržel Cenu předsedy Grantové agentury ČR pro r. 2021 a v r. 2022 nejprestižnější grant Evropské výzkumné rady ERC Synergy Grant. V jeho rámci se věnuje výzkumu proteinu tubulinu, který má za cíl objasnit mechanismy vzniku a fungování závažných chorob.

● prof. Konstantin Sigov
National University of Kyiv-Mohyla
Academy

Konstantin Sigov je jednou z předních osobností současné filozofie s výrazným profesním přesahem do dalších společenských věd. Kromě dlouhodobé pedagogické činnosti se na své kyjevské alma mater zasloužil o založení společného ukrajinsko-francouzského pracoviště, zaměřeného na mezinárodní zkoumání společenských problematik, které již přes 30 let vede. Dále také r. 1992 založil nakladatelství Duch i litera, specializující se na produkci v oblasti společenských a humanitních věd. V současnosti je jeho jméno spojeno také s odporem vůči ruské agresi, kdy dlouhodobě patří mezi přední kritiky putinovského režimu.

● prof. MUDr. Vladimír Staněk, CSc., FESC
Klinika kardiologie IKEM

Vladimír Staněk se stal nespornou českou i mezinárodní osobností v oboru kardiologie. Zasadil se mimo jiné o zásadní objevy ve výzkumu ischemické choroby srdeční. Od r. 1965 působil jako vědecký pracovník v Ústavu pro choroby oběhu krevního v Praze-Krči, jenž se r. 1970 stal součástí IKEM. Mezi lety 1989–2001 vedl Klinikou kardiologie IKEM, v letech 1991–95

zároveň působil jako předseda České kardiologické společnosti. V období let 1992 až 2008 byl šéfredaktorem mezinárodního časopisu Cor et Vasa.

● Ing. Květoslava Stejskalová, CSc.
Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského
AV ČR

Květoslava Stejskalová se řadí mezi nejvýraznější popularizátorky chemie u nás. Výčet jejích aktivit zahrnuje více než 15 let systematické pedagogické činnosti na středních a základních školách, přípravu projektů obohacujících výuku chemie, vedení stáží pro mimořádně nadané středoškoláky, organizační vedení popularizačního týmu PEXED, pořádání letní školy NANO202X nebo vedení vzdělávacích kurzů a workshopů pro vyučující chemie. Díky tomuto nebývalému rozsahu aktivit se K. Stejskalová výrazně zasadila o popularizaci a rozvoj chemie v ČR.

● prof. MUDr. Vladimír Vonka, DrSc.
Ústav hematologie a krevní transfuze

Vladimír Vonka je předním českým odborníkem v oblasti virologie. Ve své profesní kariéře se věnoval studiu poliovirů a diagnostice dětské obrny, výzkumu vakcín proti herpetickým virům nebo studiu a vývoji chřipkových vakcín či vývoji profylaktických protinádorových vakcín. Za zásluhy ve výzkumu virologie získal členství v American Academy of Microbiology a Academia Scientiarum et Artium Europea, patříci mezi nejprestižnější organizace v tomto oboru.

● prof. Peter Demetz, Dr.
Yale University, USA

Peter Demetz, přední světový literární teoretik, germanista a překladatel českého původu, po r. 1948 emigroval nejdříve do Německa a později do Spojených států amerických. Svým celoživotním dílem se zasadil o rozšíření pražské literární kultury do povědomí západního světa.

● prof. Ugur Sahin a prof. Özlem Türeci
BioNTech SE, Německo

Ugur Sahin a Özlem Türeci jsou světoví odborníci ve výzkumu mRNA vakcín, kteří se klíčovým způsobem podíleli na vývoji vakcín Comirnaty proti onemocnění covid-19 nebo na vývoji vakcín proti novým typům malárie.

● prof. Timothy D. Snyder
Institute for Human Sciences, Rakousko

Významný historik světového měřítky Timothy D. Snyder se zaměřuje na moderní dějiny střední a východní Evropy. Po ruské invazi na Ukrajinu se stal jedním z nejdůležitějších hlasů, vysvětlujících

1 V aule pražského Karolina byly dne 15. května 2023 na XXIX. valném shromáždění Učené společnosti ČR uděleny medaile za zásluhy o rozvoj vědy a ceny vědcům, pedagogům a vysokoškolským a středoškolským studentům. Na snímku členové rady Učené společnosti ČR – zleva předseda III. sekce věd biologicko-medicínských Michal Anděl, předsedkyně IV. sekce věd společenských a humanitních Lenka Karfíková, první místopředseda Učené společnosti Martin Loebel, její současný předseda Libor Grubhoffer, druhý místopředseda Pavel Jungwirth, předseda II. sekce věd chemických Michal Hoceľ a předsedkyně I. sekce věd matematicko-fyzikálních Šárka Nečasová. U řečnického pultu ministryně pro vědu, výzkum a inovace Helena Langšádlová, u rektorského pultu rektorka Univerzity Karlovy Milena Králíčková. Foto Z. Tichý

význam ukrajinského boje proti ruskému agresorovi.

Cena Učené společnosti v kategorii vědecký pracovník

● prof. MUDr. Jiří Zeman, DrSc., FCMA Klinika pediatrie a dědičných poruch metabolismu 1. LF a VFN, za celoživotní vědecký přínos v oblasti mitochondriálního lékařství

Jiří Zeman se celý profesní život věnoval výzkumu vzácných onemocnění. Zaměřil se zejména na mitochondriální lékařství, kde jej můžeme bez nadsázky označit za zakladatele tohoto oboru v ČR. Vydal přes 220 odborných prací a za celoživotní zásluhy obdržel mimo jiné i tři Ceny ministerstva zdravotnictví a zlatou pamětní medaili Univerzity Karlovy.

Cena Učené společnosti v kategorii mladší vědecký pracovník

● doc. Ing. Lucie Augustovičová, Ph.D. Matematicko-fyzikální fakulta UK, za objev nových experimentálních postupů na poli fyziky nízkých teplot

Lucie Augustovičová je nadějnou českou vědkyní, zaměřující se na obor fyziky nízkých teplot. I přes své mládí již dokázala získat několik prestižních mezinárodních ocenění. V nedávné době také objevila

a vysvětlila nový způsob chlazení molekul v elektrickém poli, který může být potenciálně využit k pozorování kvantově-mechanických jevů či k vývoji nové techniky molekulární spektroskopie.

● Dr. Tomáš Slanina

Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, za mimořádné vědecké úspěchy v oblasti fotochemie

Tomáš Slanina jako nadaný vědec působí v oboru fotochemie, ve kterém získal prestižní European Photochemistry Association Prize za nejlepší doktorskou práci (2016). Z dalších úspěchů jmenujme Cenu Alfreda Badera za organickou chemii (2019) nebo prestižní ERC Starting Grant (2022). V současné době je vedoucím juniorské výzkumné skupiny v Ústavu organické chemie a biochemie Akademie věd ČR.

Cena Učené společnosti pro pedagogy

● RNDr. Dag Hrubý

Dag Hrubý spojil svou dráhu pedagoga s Gymnáziem Jevíčko, kde působil celkem 40 let, z toho 20 let na pozici ředitele školy. V oboru matematiky, kterému se profesně věnoval, je velice uznávanou osobností a autorem mnoha učebních textů, publikací a článků. Působil v řadě organizací včetně Jednoty českých matematiků a fyziků, Asociace ředitelů gymnázií, výboru Společnosti učitelů matematiky či Ústřední komise Matematické olympiády ČR.

● Mgr. Pavel Martinovský

Základní škola Vratislavova, Praha 2

Pavel Martinovský je přední českou osobností didaktiky dějepisu. Od r. 2010 působí také jako ředitel Asociace učitelů dějepisu, podílel se na mnoha dalších projektech, např. dlouho pracoval jako člen poradního sboru pro výuku dějepisu a revizi rámcového vzdělávacího programu. Ve spoluautorství napsal řadu didaktických a metodických příruček Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro výuku dějepisu nebo pracoval jako recenzent MŠMT pro dějepisné pomůcky.

Cena Učené společnosti pro vysokoškolské studenty

● Adéla Tichá

Filozofická fakulta UK, za práci Feng Zikai jako hudební pedagog

Adéla Tichá se zaměřila na popsání a analýzu pedagogických metod využívaných Feng Zikajem, jednou z nejvýznamnějších postav čínské kultury 20. století, při jeho edukační činnosti v oblasti hudby. Kromě analýzy jeho pedagogických metod se věnuje jeho inspiraci v západní hudbě, kterou Feng Zikai začal v období Májového hnutí jako první implementovat do čínské kultury. Byl tak přední osobností, díky níž se do té doby velmi izolovaná čínská kultura otevřela zahraničním kulturním vlivům.

Cena Učené společnosti pro středoškolské studenty

Alžběta Bařinová (Gymnázium, obchodní akademie a jazyková škola Hodonín) za studii Současná podoba podlužáckého kroje; Martin Břečka (Gymnázium a střední odborná škola pedagogická, Liberec) za práci Kvantitativní výzkum ptačích populací v oblasti grabštejského polesí; Adéla Bubeníková (Gymnázium Opatov) za téma Léčba cerebrálních kavernózních malformací; Šimon Černý (Wichterlovo gymnázium, Ostrava-Poruba) za studii Elektrické a optické vlastnosti modifikací karbidu molybdenu a jejich izomerů; Jakub Hadač (Gymnázium Václava Hlavatého, Louny) za Pozorování a zpracování planetkových zákrytů pomocí CMOS kamer; Adriena Jedličková (Gymnázium Brno, třída Kapišána Jaroše) za studii Inhalace nanočástic olova způsobuje degenerativní změny v mozkové tkáni; Radim Kuc (Gymnázium a střední odborná škola pedagogická, Liberec) s tématem Odstoupení Sudet na území Liberce v říjnu 1938; Theodor Kutý (Česko-anglické gymnázium, České Budějovice) za studii Expres, purifikace a bioinformatická analýza enzymu serinové proteázy S01.A55 z larev bzučivky zelené; Benedikt Mrázek (Gymnázium Dr. Emila Holuba, Holice) za studii Lidská svoboda a determinismus u Tomáše Akvinského; Alan Popiolek (Albrechtova střední škola, Český Těšín) za Lexikon zvířat Zoo Ostrava; Jan Adam Zahálka (Gymnázium Chomutov) za studii Příspěvek k popisu všech tříprvkových relačních struktur až na pp-konstruovatelnost.

Via Chimica

společná cena Učené společnosti ČR a Nadace Experientia pro vysokoškolské studenty za originální práci v oboru chemie

● Bc. Ondřej Daněk

Fakulta chemické technologie Vysoké školy chemicko-technologické v Praze, za práci Synthesis of quinolone-based DC-SIGN inhibitors

Ondřej Daněk se zabýval syntézou chinolonů pro inhibici DC-SIGN receptoru, kdy sám syntetizoval sérii několika látek, které jsou v současnosti podrobovány dalším studiím a vykazují předběžný potenciál pro využití v lékařství. Pokud se účinnost těchto látek prokáže, mohou být využity např. při vývoji léčiv proti HIV. Své výsledky v loňském roce zveřejnil také na dvou odborných konferencích a prostřednictvím článku publikovaného v ACS Medicinal Chemistry Letters.

Více informací na www.learned.cz